

Чому хрещення князем Володимиром Русі вважається підмурком української державності?

У

2022 році 28 липня стало офіційним державним святом – Днем Української Державності. Досі цього дня в Україні традиційно вшановували пам'ять київського князя Володимира Святославича як святого і рівноапостольного хрестителя Русі, а з 2008 р. – відбувалися державні заходи в рамках відзначення Дня Хрещення Русі-України. Усі святкування цього дня засновані на баченні особливої ролі князя Володимира і здійсненого ним хрещення для історії України та її державності. Московити здавна заперечували зв'язок українців із київським князем, нахабно присвоївши саму назву Русі і посягаючи на весь без винятку її «історичний спадок». Вісім років тому голослівні посягання на історію переросли в пряму військову агресію. Та московитам не виграти цієї війни, як і не заперечити ролі князя Володимира в більш як тисячолітній історії української державності.

Для різних історичних епох київський князь Володимир Святославич (980–1015) мав стабільну репутацію визначного реформатора Русі – величезної країни від Чорного до Балтійського моря з центром у Києві. Основною його реформою вважають здійснене в кінці X ст. хрещення Русі, яке, за сучасними мірками, розглядається як важливий державницький акт. Справді, хрещення принесло не лише зміни у повсякденні практики мешканців Русі, але й нові цінності та ідеали. Церква стала місцем здобуття освіти, водночас духовні люди повчали і наставляли (особливо часто – ворогуючих між собою князів). Водночас церковна ієрархія поєднувала різні частини Русі з центром у Києві, де окрім столу великого князя знаходилася резиденція руського митрополита (у Софійському соборі).

Та найважливіше, князь Володимир прийняв християнство з Константинополя. Столиця Візантії, наймогутнішої на той час держави, стала взірцем для розбудови власної політичної організації. Показово, що перші княжі монети – срібник і златник Володимира – є імітаціями монет візантійських імператорів. Перекладені з грецької на церковнослов'янську мову твори підказували зразки ідеального правління. Наприклад, відоме нам «Повчання» князя Володимира Мономаха (1113–1125) є типовим для візантійських правителів твором для повчання нащадків (зрештою, сам автор був онуком імператора Костянтина Мономаха).

Нарешті, хрещення забезпечило Русі повноправне місце серед тогочасних християнських держав. Згадаймо, саме навернення князя Володимира ознаменувалося шлюбом із сестрою візантійського імператора – «порфірородною» принцесою Анною. Правителі Візантії не родичалися з язичниками. А вже наступник Володимира Святославича – київський князь Ярослав Мудрий – породичався з багатьма європейськими династіями. Значення Володимирового хрещення промовисто оцінив сучасник тих подій – руський митрополит Іларіон. У його «Слові про Закон і Благодать», виголошеному у Софійському

соборі чи у Золотих воротах у 1040-х рр., він зазначив, що за князя Володимира про Русь «стали чути і знати в усіх кінцях землі».

З часом усвідомлення значимості акту хрещення Русі спровокувало особливе пошанування самого князя Володимира. Через століття після самої події, на поч. XII ст. редактор «Повісті минулих літ» – першого руського літопису – у повідомленні про смерть і поховання Володимира Святославича під 1015 роком фактично закликав визнати князя святим: «Будучи християнами, ми не воздаємо князю належних почесностей... а якби ми старання і молитви виголошували Богові за нього в день смерті його, то Бог за ревність нашу його би прославив. Нам належить Бога молити за нього, адже через нього [князя] ми Бога пізнали».

Поза тим, до кола святих київського князя почали зараховувати вже після загибелі Русі в 1240 р. Підставою для іменування князя святим було здійснене ним хрещення. І вперше це відбулося саме на українських теренах, у межах Галицько-Волинського князівства – безпосереднього спадкоємця традицій київського князіння. Так, у повідомленні про військову виправу Данила Романовича в Чехію, за якою послідувала коронація 1253 р., редактор Галицько-Волинського літопису 1260–80-х рр. порівняв володаря із хрестителем Русі, «святим і великим Володимиром». І лише через кілька десятиліть князя Володимира називатимуть святим у Новгороді, а ще пізніше – на московських теренах.

Та особливого пошанування князь Володимир удостоївся саме в Україні. У текстах церковних поминань князя XV–XVI ст. його названо «батьком народу, породженого святим хрещенням». Підтримка особливої пам'яті про хрестителя Русі виявилась важливим чинником внутрішньої консолідації та збереження власної ідентичності для української княжої еліти у Великому князівстві Литовському та Короні Польській. Могутній волинський князь – Василь-Костянтин Острозький (1526–1608), один із претендентів на польську корону і по факту «некоронований король Русі», вважався сучасниками достойним продовжувачем «справи Володимира». Адже завдяки князю «нащадки Володимирового хрещення» отримали друковану Біблію церковнослов'янською мовою (Острозьку Біблію видано у 1581 р.).

Через менш як два десятиліття після смерті могутнього волинського князя православний митрополит Петро Могила (1633–1647) з найближчими сподвижниками у Києві обґрунтували у друкованих виданнях ідею руського народу. До останнього зарахували всіх нащадків Русі з теренів Речі Посполитої, при цьому піддані московського царя з цього кола вилучалися. «Батьком» цього народу визнано святого князя Володимира. При цьому в 1630-х рр. було заявлено про віднайдення мощей князя, а також відновлено Десятинну церкву, яка впродовж наступних століть стала головним «місцем пам'яті» про князя для всіх вірних Київської митрополії.

Невдовзі під гаслами захисту релігійних прав вихідців «Церкви Володимира» гетьман Богдан Хмельницький розпочав у 1648 р. війну, яка ознаменувалася створенням Української Козацької держави – Війська Запорозького, що в різних формах проіснувала до кінця XVIII ст. На початку XX ст., у 1918 р., родовий герб князя Володимира – тризуб – став основним державним символом Української Народної Республіки. І нині він є основним атрибутом незалежної України.

Підтримка особливої пам'яті про князя Володимира в різних державних утворах на українських теренах – Галицько-Волинського князівства, Української Козацької держави, Української Народної Республіки, Західноукраїн-

ської Народної Республіки, Української Держави, Карпатської України – забезпечувало і нині забезпечує зв'язок незалежної України із державою київського князя Володимира Святославича. Московити зухвало заперечують цей зв'язок, як і саме історичне право українців на належну їм «спадщину Володимира». Першим це почав робити творець московської державності – князь Іван III (1462–1505), який після захоплення Новгороду заявив, що українсько-білоруські терени у складі Великого князівства Литовського мають належати йому як єдиному нащадку князя Володимира. На підкріплення своїх претензій він наділив себе титулом «государ всіа Русі», а його син Василь III (1505–1533) розпочав повномасштабне вторгнення на білоруські терени та українську Сіверщину. Проти цієї агресії об'єдналися всі інші численні нащадки Рюриковичів, які бачили своє майбутнє у європейській державі Ягеллонів – правителів Корони Польської і Великого князівства Литовського. Як результат, командувач об'єднаної литовсько-руської армії Костянтин Іванович Острозький (1460–1530) розгромив московитів 1514 р. у битві під Оршею. Важливо, син славетного полководця – уже згаданий Василь-Костянтин Острозький – пережив останнього з московських Рюриковичів – царя Федора Івановича, який помер у 1598 р. Перед тим, його батько, психічно хворий московський деспот Іван Грозний, вбив свого старшого сина Івана. Обрив зв'язку московитів з династією Володимира ознаменувався більш як десятилітньою «смутою», що завершилась сходженням на московський трон представника боярського роду Романових у 1613 р.

Майже через століття правнук Михайла Романова, тиран і деспот Петро I, назвав свою державу Росією. Присвоєння іменування Русі московитами засновувалось на царській протекції, що переросло в пряму анексію теренів Війська Запорозького із Києвом – саме їх традиційно іменували «Руссю», а під впливом церковних ідентифікацій – «Малою Руссю». Можна сказати, що присвоєння московитами історичної спадщини Русі на поч. XVIII ст. стало підсумком територіального захоплення козацької України, стартом чого став перехід під московську протекцію гетьмана Богдана Хмельницького в Переяславі 1654 р. та поява московських залог в українських містах. Пізніше за час кількасотлітнього існування створеної Петром I імперії її ідеологи сформуливали концепцію триєдиного народу, підвладного нащадкам Володимира у Москві. Одним із способів утвердження цих маніпуляцій стали влаштовані по всій імперії у 1888 р. урочистості з відзначення 900-ліття хрещення Русі.

Присвоєння московитами «спадщини Володимира» таке ж нелегітимне, як і назва їхньої держави. Для цього достатньо простої згадки, що хрещення Русі розпочалося саме в Києві – столиці Володимира, і саме в Києві впродовж більш як тисячі років князя Володимира називали «батьком народу», а пригадування його діянь відіграло консолідуючу роль в епоху короля Данила та гетьмана Богдана. Тривала традиція історичної пам'яті про князя Володимира забезпечує ексклюзивне історичне право Києва на державу і спадщину Володимира, а також зв'язок із нею української державності. Відтак у теперішній боротьбі за незалежність України мусять згинуть, як роса на сонці, не лише московські полчища, а й їхні знамена з путінськими фейками про міфічний триєдиний народ.

Ярослав ЗАТИЛЮК